

Policy paper

Jaké klima přinesou německé a české volby?

Lucie Vinařská

Obsah

Úvod	1
Klima v české a německé společnosti	1
Politické klima v Německu – bod varu?.....	3
Politické klima v Česku – bod mrazu?	3
Máme ještě šanci na změnu?	4
Závěr.....	4

Shrnutí

- Změna klimatu se stala jedním z nejzásadnějších témat dnešní doby. Nedávná zpráva IPCC označila posledních 5 let za nejteplejší léta v historii, čímž opět potvrdila urgentnost probíhající klimatické krize. K odvrácení nejčernějších scénářů je třeba systémových změn, které nyní leží převážně na bedrech politiků.
- Příležitostí pro změnu dosavadní politiky mohou být právě dlouho očekávané parlamentní volby, které se na podzim tohoto roku budou konat jak v České republice, tak v sousedním Německu.
- Přestože změnám klimatu čelíme společně jako členské státy Evropské unie, důraz na boj proti změně klimatu je v Česku a v Německu akcentován s různou mírou intenzity. Jaké jsou zásadní rozdíly v přístupu Čechů a Němců ke klimatické politice? Jaké politické klima v zemích převládá a máme ještě šanci na změnu?

Úvod

Na podzim roku 2021 proběhnou jak v Německu, tak v Česku klíčové parlamentní volby, které určí další směřování klimatické politiky těchto dvou zemí až do poloviny tohoto desetiletí. Řešení nejen klimatické, ale také aktuálně probíhající koronavirové krize jsou nové výzvy, které jsou s nadcházejícími volbami neodmyslitelně spjaty. Parlamentní volby v Česku, ale i volby do Spolkového sněmu v Německu zároveň demonstrují (ne)splnojenost občanů s dosavadním bojem proti zmíněným krizím a míru chuti občanů proti nim dále bojovat.

Na cestu k uhlíkové neutralitě se vydaly všechny státy Evropské unie, když minulý rok schválily klimatický zákon v rámci Zelené dohody.¹ Evropská komise se zasadila o to, že obě zmíněné krize budou řešeny společně, když spojila pokoronavirovou obnovu právě s bojem proti změně klimatu. Jestli je vůbec možné najít něco pozitivního na celé pandemii, je to právě příležitost urychlit zelenou transformaci skrze investice do čistých, emisně nenáročných alternativ. Stěžejní rok 2030, do kterého se mají snížit evropské emise o alespoň 55 % oproti hodnotám z roku 1990 se nezadržitelně blíží, a tudíž je třeba snižovat emise všude tam, kde je to možné.

Klimatická politika má tedy jako jedno z největších témat současné doby silný potenciál volby zásadněji ovlivnit. S ohledem na princip integrace postupuje klimatická politika a její cíle všemi ostatními politikami, což znamená, že klima má v kampaních politiků své místo, přestože to nemusí být na první pohled úplně zřetelně patrné. Do jaké míry politici toto téma ve svých kampaních akcentují je ale velmi rozdílné nejen ve srovnání Německa a České republiky, ale také v rámci vnitřního politického boje v těchto státech.

Rozdílný přístup České republiky a Německa k životnímu prostředí pramení převážně z výchozí ekonomické pozice obou států. Česká republika je společně s Německem a Polskem označovaná za tzv. hnědouhelný trojúhelník, a produkují tedy nejvíce emisí ze spalování hnědého uhlí v EU. Nicméně zatímco Česká republika jako země uhelných regionů a tradičního průmyslu má k zelené transformaci skeptičtější přístup, Německo je naopak zemí, která již se zelenou transformací pokročila (vloni zde obnovitelné zdroje pokryly až 50 % spotřeby elektřiny)² a diskuze se od toho také odvíjí. Politici ale především reprezentují své voliče, a tudíž je třeba se nejprve zaměřit na přístup společnosti k tématu klimatické změny.

Klima v české a německé společnosti

Změna klimatu již nyní více než kdy dříve zasahuje do běžného života lidí. Extrémní počasí, které je důsledkem právě změny klimatu, pocítili v nedávné době na vlastní kůži jak občané Německa, tak obyvatelé České republiky. Tornádo na jižní Moravě anebo povodně v Německu, které za sebou zanechaly desítky zemřelých a několik tisíc lidí připravily o střechu nad hlavou.³ Toto jsou však jen naléhavé případy, které jsou nejvíce viditelné, české zemědělcům již dlouho trápí například nedostatek vody nebo úbytek lesů.

Němci podle průzkumů již tradičně vnímají klimatickou změnu jako jednu z největších hrozeb pro svou zemi. Podle Eurobarometru vnímá klimatickou změnu jako velmi vážný problém až 79 % německých občanů a dokonce až 88 % Němců je toho názoru, že je třeba, aby jak vlády jednotlivých členských států, tak EU jako celek stanovovaly ambiciózní cíle v oblasti čisté energie.⁴

Oproti některým zažitým představám průzkumy z posledních let dokazují, že česká společnost rovněž není „klimaskeptická“, dokonce je tomu naopak.

¹ Evropská komise, „Evropský právní rámec pro klima“, https://ec.europa.eu/clima/policies/eu-climate-action/law_cs.

² OEnergetice, „Německé OZE vytvořily nový rekord, spotřeba elektřiny pokryly z více než 50 %“, 3. 8. 2020, <https://oenergetice.cz/nemecko/nemecke-oze-vytvorily-novy-rekord-spotrebu-elektřinu-pokryly-více-nez-50>.

³ Eurobarometer, „Special Eurobarometer 513, Climate Change“, March-April 2021, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273>.

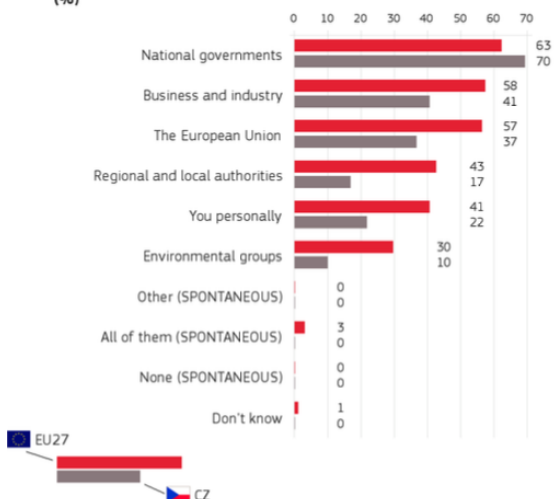
⁴ Eurobarometer, „Special Eurobarometer 513, Climate Change“, March-April 2021, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273>.

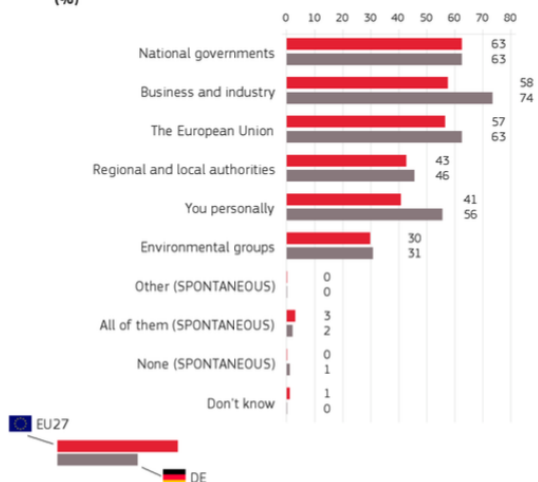
Podle průzkumu agentury STEM si 84 % Čechů myslí, že člověkem způsobené klimatické změny ohrožují naši budoucnost.⁵ V reakci na výše zmíněné následky změny klimatu si dokonce 87 % Čechů myslí, že bez snížení emisí naši krajinu a přírodní zdroje neuchráníme.⁶ Z čeho mají ale Češi strach je dopad nízkoemisních řešení na český průmysl. Tento trend je častější u těch, kteří obecně zaujímají negativní postoj k EU.

Průzkumy nicméně dále ukazují, že se česká společnost v tématu změny klimatu zatím příliš neorientuje. V tom, kdo je zodpovědný za řešení klimatické změny mají však Češi jasno – jsou to národní vlády. Naopak u německých občanů byl nejčastější odpovědí obchod a průmysl. Individuální odpovědnost si ale Češi na rozdíl od Němců na základě údajů Eurobarometru uvedených níže příliš nepřipouští.

QB3 In your opinion, who within the EU is responsible for tackling climate change? (MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE) (%)

QB3 In your opinion, who within the EU is responsible for tackling climate change? (MULTIPLE ANSWERS POSSIBLE) (%)

Zdroj: Eurobarometer, „Special Eurobarometer 513, Climate Change“, March-April 2021, <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2273>.

⁵ STEM, „Češi se obávají změn klimatu a podporují uhlíkovou neutralitu. Mají ale strach z dopadů na českou ekonomiku“, 3. 3. 2021, <https://www.stem.cz/cesi-se-obavaji-zmen-klimatu-a-podporuji-uhlikovou-neutralitu-maji-ale-strach-z-dopadu-na-ceskou-ekonomiku/>.

⁶ STEM, „Češi se obávají změn klimatu a podporují uhlíkovou neutralitu. Mají ale strach z dopadů na českou ekonomiku“, 3. 3. 2021, <https://www.stem.cz/cesi-se-obavaji-zmen-klimatu-a-podporuji-uhlikovou-neutralitu-maji-ale-strach-z-dopadu-na-ceskou-ekonomiku/>.

Politické klima v Německu – bod varu?

Široká podpora pro boj se změnami klimatu není v německém politickém prostředí žádnou novinkou. Převratně se přesto zdá být rozhodnutí německého ústavního soudu z dubna 2021, které označilo tehdejší zákon o ochraně klimatu za nedostačující a znevýhodňující pro příští generace.⁷ Reakce vlády na sebe nenechala dlouho čekat a nový německý klimatický zákon, který počítá s klimaticky neutrálním Německem již do roku 2045, předložila ministryně životního prostředí Svenja Schulzová již v květnu téhož roku.⁸

Celou situaci v Německu navíc umocnily ničivé záplavy, které se udály během letošního července. Nedlouho poté se začalo nejen v německých médiích spekulovat o tom, jaký bude mít tato přírodní katastrofa vliv na postavení politických stran. Nejvíce by z této situace mohli těžit Zelení, kteří by v těchto volbách mohli zaznamenat nebývalý zisk.⁹ Na jaře tohoto roku byli němečtí Zelení v čele s předsedkyní strany Annalenu Baerbockovou, která je zároveň kandidátkou na kancléřský úřad, dokonce krátce ve vedení volebních průzkumů. O ztrátách hlasů se naopak hovoří ve spojitosti s lídrem strany CDU/CSU Arminem Laschetem, který dlouhodobě kritizuje agendu Zelených s tím, že by mohla ohrozit status země jako průmyslové velmoci.¹⁰

Přesto všechny strany včetně nezminěných FDP (liberálové) a SPD (sociální demokraté) vystupují s velmi ambiciózními prohlášeními na adresu boje proti změnám klimatu. Lídr SPD a rovněž současný ministr financí Olaf Scholz dokonce navrhoval, aby

bylo Německo klimaticky neutrální již do roku 2040.¹¹

Předvolební debata kandidátů na kancléře, které se účastnila Baerbocková (Zelení), Laschet (CDU/CSU) a Scholz (SPD) ale ukázala, že ačkoliv se potenciální kancléři shodnou na politice vůči Afghánistánu či v záležitostech ohledně koronavirové pandemie, nad klimatickou politikou země shoda nepanuje.¹² Zatímco Baerbocková vidí cestu vpřed skrze výstavbu větrných turbín, povinné solární panely na střeších domů nebo zákaz prodeje konvenčních automobilů po roce 2030, Laschet klade větší důraz na potřebu urychlit plánování a omezení byrokracie při přípravě nových emisně nenáročných projektů. Scholz zase zdůrazňoval především ambiciózní plány v oblasti rozšíření obnovitelných zdrojů energie a rozvoj elektrických sítí.¹³

Politické klima v Česku – bod mrazu?

České politické prostředí nic takového, co je popsáno výše, nezaznamenává. Přestože společnost klimatickou změnu vnímá jako důležité téma, v předvolebních kampaních o klimatu a životním prostředí nijak zásadně slyšet není.

Některé z politických stran v programech sice boj proti změně klimatu mají, ale konkrétní kroky a plán, jak klimatickou krizi chtějí řešit, bohužel chybí. Koalice Spolu ve svém programu vyzdvihuje udržitelnost, ochranu životního prostředí a stabilní energetiku s pomocí jádra a obnovitelných zdrojů. Podporu jádru vyjádřila i KSČM, zmínka o boji proti změně klimatu ale také chybí. Programy Pirátů a

⁷ BBC, „German climate change law violates rights, court rules“, 29. 4. 2021 <https://www.bbc.com/news/world-europe-56927010>.

⁸ Bundesregierung, „Climate Change Act 2021“, <https://www.bundesregierung.de/breg-de/themen/klimaschutz/climate-change-act-2021-1913970>.

⁹ Financial Times, „Floods drive climate to heart of German election campaign“, 17. 7. 2021, <https://www.ft.com/content/7e4ab1bd-b3dd-49bc-b903-166eb4c45977>.

¹⁰ Politico, „German chancellor candidates trade climate barbs as race tightens“, 24. 8. 2021, <https://www.politico.eu/article/germany-election-2021-armin-laschet-green-targets-threaten-social-peace/>.

¹¹ Financial Times, „First German election debate reveals gulf on climate policy change“, 30. 8. 2021, <https://www.ft.com/content/19b64f93-23f4-420e-893c-8752ceeffae1>.

¹² Irozhlas, „Debate kandidátů na německého kancléře přinesla spory o daně a klima. Odmítli o sobě mluvit negativně.“, 29. 8. 2021, https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/nemecko-volby-novy-kancler-laschet-scholz-baerbockova_2108292258_aur.

¹³ Financial Times, „First German election debate reveals gulf on climate policy change“, 30. 8. 2021, <https://www.ft.com/content/19b64f93-23f4-420e-893c-8752ceeffae1>.

STAN nebo hnutí ANO naopak některé konkrétní kroky již obsahují, avšak v obou případech postrádají detailnější rozpracování s jasnou a jednotnou koncepcí. Ve zbylých případech jako jsou politické strany Přísaha nebo SPD zmínka o ochraně klimatu ve volebním programu zcela chybí.

Máme ještě šanci na změnu?

Výsledek německých parlamentních voleb je s napětím očekáván nejen v samotném Německu, ale také v celé Evropské unii. Z těchto voleb totiž vzejde nový spolkový kancléř či kancléřka, který nahradí v úřadu dosavadní kancléřku Angelu Merkelovou. Ta zastávala kancléřský úřad neuvěřitelných 16 let a je oceňována především za své „umění krizového managementu“. Toto hodnocení si vysloužila zejména za řešení finanční krize, uprchlické krize a také aktuálně probíhající krize koronavirové. Pokračování v řešení klimatické krize však bude již na novém spolkovém kancléři. Ten má jako jeden ze silných lídrů v rámci EU možnost ovlivňovat směřování Unie jako celku.

Čeští politici svým přístupem zatím ukazují, že v Česku téma změny klimatu rozhodujícím volebním tématem nebude. Přestože česká společnost se zdá být připravena, političtí představitelé zatím nikoliv. Důvodem může být jak mylná interpretace postoje voličů, tak samotná složitost tématu. Klimatická změna je dlouhodobý problém, který na sebe postupně nabaluje další a další problémy, které je a bude třeba do budoucna řešit. Na tuto prohlubující se propast mezi českou společností a její politickou reprezentací v otázce změny klimatu upozorňují dlouhodobě mladí lidé prostřednictvím stávek za klima. Organizace *Fridays For Future* se chystá během další ze série stávek upozornit veřejnost, že nadcházející volby do poslanecké sněmovny budou primárně o klimatu, byť se to na první pohled tak nemusí vůbec zdát.¹⁴

Závěr

Klimatická krize sice není žádnou novinkou, na první příčky žebříčků politických priorit se však

musela pomalu, ale jistě šplhat celá desetiletí. Společně se současnou koronavirovou krizí je klimatická krize nejčastěji skloňovaným tématem v EU. Vhodné spojení boje proti změně klimatu s pokoronavirovou obnovou zajistilo tématu klimatické změny daleko větší pozornost.

Kromě narůstající pozornosti ze strany politických představitelů EU jako celku, ale také jednotlivých členských států, lze dnes již důsledky změny klimatu pozorovat i v běžném životě. Přestože v sousedním Německu byly záplavy „spouštěčem“ ještě vyšších klimatických ambicí ze strany tamní politické reprezentace, v České republice k ničemu takovému po nedávném tornádu nedošlo.

Bezprostřední vliv klimatické změny pociťují občané v obou zemích, a to by se na výsledku voleb mělo jednoznačně projevit. V Německu se tak s velkou pravděpodobností stane, což můžeme vidět na případu Zelených a podpory jiných stran s vysokými klimatickými ambicemi. V České republice k podobnému vývoji však nejspíše nedojde.

Česká republika má nicméně přesto šanci se do boje proti klimatické změně zapojit. Zdá se, že česká společnost je z velké části již připravena nezbytné změny podpořit, teď o tom jen musí přesvědčit vlastní politickou reprezentaci, která k otázce klimatické změny zatím přistupuje velice lhostejně. Kroky vedoucí k zavedení nízkoemisních řešení mohou v krátkodobém výhledu preferencím českým politikům spíše uškodit, z dlouhodobého hodnocení by jim však

¹⁴ Fridays for Future, „Tyto volby musí být o klimatu, hlásají studenti a studentky“, 28. 6. 2021 <https://fridaysforfuture.cz/tyto->

[volby-musi-byt-o-klimatu-hlasaji-studentky-a-studenti-z-hnuti-fridays-for-future/](https://fridays-for-future/).

Září
2021

O autorovi

Lucie Vinařská studuje evropská studia a právo na Univerzitě Karlově. Absolvovala stáže v odboru politik EU při Ministerstvu zahraničních věcí ČR, na Stálé misi ČR při OSN nebo také v kanceláři europoslance Ludřka Niedermayera. Dlouhodobě se zabývá přístupem ČR k ochraně životního prostředí v EU. V rámci praxe nyní působí v asociaci Zelený kruh.

O Institutu pro evropskou politiku EUROPEUM

Institut pro evropskou politiku EUROPEUM je neziskový, nepolitický a nezávislý think-tank, který se zaměřuje na evropskou integraci a soudržnost. EUROPEUM přispívá k posilování demokracie, bezpečnosti, stability, svobody a solidarity napříč Evropou a aktivnímu vystupování České republiky v Evropské unii. EUROPEUM provádí původní výzkum, organizuje veřejné akce a vzdělávací aktivity a formuluje nové názory a doporučení ke zlepšení domácí a evropské politiky.

Kontakt

Web: europeum.org

Adresa pražské kanceláře: Staroměstské náměstí 4/1, 110 00, Praha 1

Tel.: +420 212 246 552

E-mail: europeum@europeum.org

Adresa bruselské kanceláře: 77, Avenue de la Toison d'Or. B-1060 Brusel, Belgie

Tel: +32 484 14 06 97

E-mail: brussels@europeum.org

Další publikace najdete u nás [na webu](#).

Tento projekt byl realizován za finanční podpory Evropské unie. Za obsah publikací odpovídá výlučně autor. Publikace nereprezentují názory Evropské komise a Evropská komise neodpovídá za použití informací, jež jsou jejich obsahem.

Spolufinancováno v rámci programu Evropské unie „Evropa pro občany“